

NORASMIY TARJIMA

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASINING SANITARIYA
QOIDALARI VA ME‘YORLARI, GIGIYENA
NORMATIVLARI**

**MOBIL TELEFONLARDAN FOYDALANISHDA SANITARIYA
NORMALARI VA QOIDALARI**

**O‘zbekiston Respublikasining
0189-05- sonli SanQvaM**

Rasmiy nashr

Toshkent – 2005

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASINING SANITARIYA
QOIDALARI VA ME‘YORLARI, GIGIYENA
NORMATIVLARI**

«TASDIQLAYMAN»

**O‘zbekiston Respublikasining
Davlat bosh sanitariya vrachi**

_____ S.S. Saydaliyev

6-oktabr 2005-yil

**MOBIL TELEFONLARDAN FOYDALANISHDA SANITARIYA
NORMALARI VA QOIDALARI**

**O‘zbekiston Respublikasining
0189-05- sonli SanQvaM**

Rasmiy nashr

Toshkent – 2005

1. UMUMIY QOIDALAR

1.1. Mazkur normalar va qoidalar quyidagilarni belgilaydi:

bevosita foydalanuvchilarning boshi yaqinida 300-2400 MGs chastota diapazonidagi mobil aloqa vositalari (uyali telefonlar) hosil qiladigan elektromagnit nurlanishlar (EMN) energiya oqimi zichligining yo‘l qo‘yiladigan eng yuqori darajalari;

elektromagnit nurlanishlar darajasini nazorat qilishga va o‘lchov asboblari qo‘yiladigan umumiy talablar;

professional guruhlar va aholi tomonidan mobil aloqa vositalarini ishlatishga hamda ulardan foydalanishga qo‘yiladigan talablar.

1.2. Ushbu sanitariya qoidalarining talablari mobil aloqa vositalari hosil qiladigan elektromagnit nurlanishlarning (EMN) inson salomatligiga noxush ta’sirining oldini olishga qaratilgan.

1.3. Sanitariya qoidalari va me’yorlarining amalga kiritilish muddatlari ular tasdiqlangan paytdan e’tiboran belgilanadi.

2. O‘LCHOV BIRLIKLARI VA ME’YORLANADIGAN PARAMETRLAR

2.1. Mobil aloqa vositalari hosil qiladigan elektromagnit nurlanishlarning ularning foydalanuvchilariga ta’sirini baholashda o‘lchov birligi sifatida 300-2400 MGs chastotalar diapazonida energiya oqimi zichligi (EOZ) qiymatlari mkVt/sm² da olinadi.

2.2. Mobil aloqa vositalari tomonidan foydalanuvchining boshi yaqinida hosil qilinadigan elektromagnit nurlanishning yo‘l qo‘yiladigan eng yuqori darajalari 100 mkVt/sm² dan oshmasligi kerak.

2.3. Mobil aloqa vositalarini ishlatishga faqatgina ularning sanitariya me’yorlariga muvofiqligi to‘g‘risida sanitariya-epidemiologiya xulosasi mavjud bo‘lgandagina yo‘l qo‘yiladi.

2.4. Sanitariya-epidemiologiya xulosasi Davlat sanitariya-epidemiologiya nazorati markazlari (DSENM) tomonidan sanitariya-epidemiologiya ekspertizasi natijalariga asosan yoki “O‘zstandart” agentligida akkreditatsiyadan o‘tgan tashkilotlar, muassasalar, xususiy firmalar tomonidan beriladi.

3. ELEKTROMAGNIT NURLANISH DARAJALARINI NAZORAT QILISHGA QO‘YILADIGAN TALABLAR

3.1. Mobil aloqa vositalari hosil qiladigan EMN darajalarini nazorat qilish uchun belgilangan tartibda tasdiqlangan uslubiy ko‘rsatmalarga muvofiq hisoblash va instrumental usullardan foydalaniladi.

3.2. Hisoblash usullari loyiha hujjatlari bosqichida, uzatuvchi stansiyalar turlari, antennalar turlari, ularning parametrlari va fazoviy joylashuvi, joy relyefi,

aks ettiruvchi sirtlarning mavjudligi to'g'risida ma'lumotlar bo'lgan taqdirda, tayanch stansiyalarning EMNini gigiyenik baholash uchun qo'llaniladi.

3.3. Instrumental tadqiqotlar nurlantiruvchi obyektlarning maksimal rejimlari va quvvati doimiyligini ta'minlash sharoitida mobil aloqa vositalari hosil qiladigan EMN darajalarini nazorat qilishda o'tkaziladi.

- ta'mirlash ishlari va EMN darajasini pasaytirish bo'yicha chora-tadbirlar o'tkazilgandan so'ng;

- EMN darajalari har yili davriy nazorat qilinganda (yiliga kamida bir marta).

3.4. Mobil aloqa vositalari hosil qiladigan energiya oqimi zichligi bo'yicha EMN instrumental nazorati gigiyenik xulosa berish bosqichida amalga oshiriladi.

3.5. EMN energiya oqimi zichligini o'lchash tadqiqotlarning ishonchli natijalarini olishga imkon beradigan, turli xil xalal beruvchi omillar ta'sirini istisno qiladigan sharoitlarda amalga oshirilishi kerak. Xalal beruvchi omillarga quyidagilar kiradi: metall konstruksiyalar, quvurlar, metall batareyalar va boshqalar.

3.6. Mobil aloqa vositalari tomonidan 300 MGs dan 2 GGs gacha bo'lgan chastota diapazonlarida hosil qilinadigan EMN darajalarini energiya oqimi zichligi bo'yicha o'lchash nurlantiruvchi antennadan mikrofon va quloqchin tomonida 3-4 sm masofada amalga oshirilishi lozim.

4. O'LCHASH APPARATLARIGA QO'YILADIGAN TALABLAR

4.1. EMN darajalarining instrumental nazorati O'zR "O'zstandart" agentligi organlarida amaldagi davlat qiyoslovidan o'tkazilganlik to'g'risidagi guvohnomaga ega bo'lgan o'lchash vositalari yordamida amalga oshiriladi.

4.2. 300 MGs – 2 GGs chastota diapazonlaridagi EMNni o'lchash uchun energiya oqimi zichligining o'rtacha qiymatlarini baholashga mo'ljallangan, o'lchash xatoligi $\pm 40\%$ dan oshmaydigan asboblari (PZ-19, PZ-20, PZ-23) yoki belgilangan tartibda davlat sinovlari va davlat qiyoslovidan o'tgan boshqa asboblari qo'llaniladi. Bu holat tegishli hujjatlar (metrologik attestatsiya bayonnomasi va davlat qiyoslovidan o'tkazilganlik to'g'risidagi guvohnoma) bilan tasdiqlanishi kerak.

4.3. EMNni o'lchash shartlari va ketma-ketligi o'lchash asboblariidan foydalanish bo'yicha yo'riqnomalar talablariga muvofiq amalga oshirilishi kerak.

5. MOBIL ALOQA VOSITALARI ELEKTROMAGNIT NURLANISHINING FOYDALANUVCHILAR ORGANIZMIGA NOXUSH TA'SIRINING OLDINI OLIISH CHORA-TADBIRLARI

5.1. Mobil aloqa vositalarining EMN ta'siriga kasbi yuzasidan duch keladigan shaxslar O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash vazirligining 2000-yil 6-iyundagi 300-sonli buyrug'iga muvofiq ishga kirishdan oldin dastlabki va davriy tibbiy ko'riklardan o'tishlari shart.

5.2. Mobil aloqa vositalarining texnik hujjatlarida ular hosil qiladigan EMN darajalari to'g'risidagi ma'lumotlar bo'lishi kerak.

5.3. Foydalanuvchilarni mobil aloqa vositalarining EMN ta'siridan himoya qilish uchun quyidagilar tavsiya etiladi:

- radiotelefonlardan foydalanish vaqtini iloji boricha qisqartirish (3-4 daqiqagacha), 18 yoshga to'lmagan shaxslar va homilador ayollarning undan foydalanishini cheklash;

- avtomobil ichida radiotelefonlardan foydalanmaslik, chunki ekranlash sharoitida odamga ta'sir qiluvchi elektromagnit nurlanish oqimining zichligi bir necha barobar kuchayadi.

5.4. Shaxsiy himoya vositalari sifatida quyidagilar taklif etiladi:

- "Bioelektronik" (Germaniya) firmasining "Protector" ekranlovchi g'loflari; ularning samaradorligi EMNni ekranlash hisobiga bosh sohasida "elektromagnit soya" hosil qilishga asoslangan;

- MG-1 "Neytronnik" qurilmasi – radiotelefonlarni EMNdan himoya qiluvchi mikroelektron qurilma bo'lib, mahsulot yo'riqnomasiga muvofiq radiotelefonning orqa paneliga yopishtiriladi hamda qalinligi 0,6 mm va o'lchami 40x40 mm dan oshmaydigan shaffof asosdagi yassi generator ko'rinishida ishlangan.

Qurilma liniyasining materiallari qat'iy belgilangan yo'nalishga ega bo'lib, mis, kumush, palladiy, titan va alyuminiy folgalaridan yasalgan. Qurilma Rossiya Federatsiyasida patentlangan (1998-yil 23-dekabrda 2139579-sonli patent) hamda Rossiya Federatsiyasi, Belarus, Latviya ilmiy tadqiqot muassasalari va O'zbekiston Respublikasi Sog'liqni saqlash vazirligi tomonidan qo'llash uchun ma'qullangan (O'zR DSENM Departamentining 20.06.2001-yildagi 012/475-sonli xati).